

Matematicko-fyzikálny časopis

Zprávy

Matematicko-fyzikálny časopis, Vol. 7 (1957), No. 1, 80--82

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/127018>

Terms of use:

© Mathematical Institute of the Slovak Academy of Sciences, 1957

Institute of Mathematics of the Academy of Sciences of the Czech Republic provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.



This paper has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://project.dml.cz>

ZPRÁVY

VZÁČNE JUBILEUM

Dňa 18. januára 1957 dožil sa akademik Dionýz Ilkovič päťdesiat rokov. Pri tejto príležitosti blahoželá jubilantovi celá československá vedecká verejnosť a obzvlášť slovenskí fyzici. Dlhoročná vynikajúca vedecká a pedagogická činnosť akademika D. Ilkoviča urobila jeho meno známym nielen u nás ale aj v zahraničí. Mladej slovenskej fyzikálnej vede pripadá toto jubileum tým vzácnnejším, že akademik Ilkovič patrí medzi jej hlavných zakladateľov, vytvoril jej tradíciu a je čestným predstaviteľom tejto československej vedy pred zahraničím.

Akademik Dionýz Ilkovič sa narodil 18. januára 1907 v Štiavniku pri Prešove. Po skončení gymnázia v Prešove študoval najprv strojné a elektrotechnické inžinierstvo v Prahe na Českom vysokom učení technickom, neskôr chémiu, fyziku a matematiku na Prírodovedeckej fakulte Karlovej univerzity v Prahe. Vedecky začal pracovať v rokoch 1930–1932 ako asistent prof. J. Heyrovského. Jeho hlavným vedeckým pracovným odborom bola dlhší čas (asi 12 rokov) fyzikálna chémia, presnejšie polarografia. V tomto odbore v blízkom styku a v spolupráci s prof. Heyrovským dosiahol D. Ilkovič významné úspechy, ktoré sa stali zásadné vo vývoji teoretickej polarografie a zaistili československej vede v nej vedúce miesto na svete.

Z dlhého radu výsledkov jeho práce v tomto odbore spomeňme napr., že podal výklad prúdu, ktorý nastáva po vylúčení kationov alkalickej kovov z vodného roztoku, odvodiť presné vyjadrenie odporu medzi kvapkovou ortuťovou elektródou a stálou elektródou. Jeho práce o difúznom prúde pri elektrochemickom deji prebiehajúcim na ortuťovej kvapkovej elektróde sa stali medzníkom v teórii depolarizačných prúdov. Odvodil vzorec pre závislosť difúzneho prúdu od koncentrácie depolarizátora a prietokovej rýchlosti ortuťovej kapilárou. Tento vzťah, ktorý tiež experimentálne potvrdil, zostal na medzinárodnom fóre trvalo spojený s jeho menom ako *Ilkovičova rovnica*. Predstavuje v polarografii základný kvantitatívny vzťah, ktorý bol neskôr odvodený rôznymi spôsobmi za zovšeobecnených predpokladov. D. Ilkovič podal i výklad maxim na polarografických krivkách a v spolupráci s prof. J. Heyrovským teória tzv. „polýlnoých potenciálov“ a pod. Pracoval tiež v zahraničných laboratóriách, kde sa zaoberal aj inými špeciálnymi problémami.

V roku 1940 sa stal D. Ilkovič profesorom fyziky na Slovenskej vysokej škole technickej v Bratislave a súčasne prednášal dlhší čas vybrané partie z fyziky na Prírodovedeckej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. Intenzívne pracoval na budovaní terajšej Katedry fyziky Slovenskej vysokej školy technickej temer od samého zrodu tejto školy. Iné pracovné prostredie a iné podmienky oddialili prof. Ilkoviča od jeho pôvodného vedného odboru. Stal sa predovšetkým priekopníkom užívania vektorovej metódy vo fyzike a v technických disciplínach a sám v elegantnej forme ju používal či už na prednáškach alebo vo vedeckých prácach. Vedecký vývoj prof. Ilkoviča sa presúval do oblasti matematickej fyziky. Za jeho vedeckú a inú činnosť bola mu v roku 1945 udelená z prí-

ležitosti 1. výročia Slovenského národného povstania národná cena za odbor prírodných vied a z príležitosti 7. výročia oslobodenia mesta Bratislavy cena ÚNV za odbor prírodných vied. Pri založení Československej akadémie vied v roku 1952 stal sa jej členom korešpondentom a pri vzniku Slovenskej akadémie vied v roku 1953 stal sa jej riadnym členom a generálnym tajomníkom. Aj na tomto poli vyvíjal veľmi iniciatívnu činnosť. Ak uvážime, že bol vždy plne zafixovaný pedagogickou činnosťou a nikdy nespúšťal úplne zreteľ ani z práce vedeckej, treba sa nám obdivovať jeho podivuhodnej energii. Sily a energiu akademika D. Ilkoviča slovenská veda neprestáva potrebovať. Akademik Ilkovič zostáva stále hlavným hybateľom fyzikálneho života na Slovensku. Pričinnuje sa o to jednak ako vedúci Fyzikálneho laboratória SAV, jednak ako hlavný redaktor Matematicko-fyzikálneho časopisu SAV, ktorý vedie hlavne v spolupráci s akademikom Š. Schwarzom už niekoľko rokov, a v neposlednom rade aj ako vedúci Katedry fyziky na Slovenskej vysokej škole technickej v Bratislave.

Celá naša vedecká verejnosť slovenských aj českých fyzikov si váži dielo akademika D. Ilkoviča a verí, že jeho iniciatívna vedecká aj iná činnosť bude ešte dlho trvať. Z príležitosti jeho päťdesiatych narodenín mu želá hodne zdravia a neutechajúcich síl, aby ešte dlho mohol podstatne prispievať mladému rozvoju fyziky na Slovensku a pomáhal šíriť dobré meno československej vedy aj za hranicami.

J. Garaj

Z O Z N A M V E D E C K Ý C H A O D B O R N Ý C H P U B L I K Á C I Í A K A D E M I K A D I O N Ý Z A I L K O V I Č A

Samostatné:

1. The evolution of hydrogen from neutral and alkaline solutions, Collection des travaux chimiques de Tchécoslovaquie IV, 1932, 480.
2. The dependence of limiting currents on the diffusion constant, on the rate of dropping and on the size of drops, Collection VI, 1934, 498.
3. The cause of maxima on current-voltage curves, Collection VIII, 1936, 13.
4. The measurement of the polarization capacity, Collection VIII, 1936, 170.
5. Sur la valeur des courants de diffusion observée dans l'électrolyse a l'aide de l'électrode a gouttes de mercure, Jour. de Chimie physique XXXV, 1938, 115.
6. The temperature coefficient of the diffusion currents, Collection X, 1938, 249.
7. Sur les compteurs photoélectriques a photocathode de Cu I, remplis de vapeur d'alcool éthylique, Journ. de Chimie physique XXXVI, 1939, 140.
8. Polarografie, rozsah 142 strán, vydala Jednota čs. matematikov a fyzikov v zbierke „Cesta k věděni“ v Prahe r. 1940.
9. Kritika úvah J. Skotnického o obsahu termodynamických pojmov, zákonov a viet, Prír. príl. Techn. obzoru slov. V, 1941, 65.
10. Entropia s hladiska energetiky, Prír. príl. Techn. obzoru slov. V, 1941, 77.
11. Užítie tenzoru hybnosti na výpočet momentu odstredivých síl pri otáčaní tuhého telesa okolo pevnej osi, Prír. príl. Techn. obzoru slov. VI, 1942, 23.
12. Vektorový počet, vydal Vydavateľský fond SVŠT r. 1945 v Bratislave, rozsah 242 strán, II. vyd. vydala JČSMAF v Prahe r. 1950.
13. O sústavách fyzikálnych veličín a ich jednotiek, referát, Technický sborník SAVU III, 1952, 26-33.
14. Jednoduché kinematické zdôvodnenie Maxwellovho posuvného prúdu, Mat.-fyz. časopis SAV IV, 1954, 3.
15. Vyjadrenie divergencie a rotácie vektora daného vo všeobecných krivočiarych súradniciach, metodický príspevok, Mat.-fyz. časopis SAV IV, 1954, 81.

16. Príspevok k formulácii základných zákonov elektrodynamiky v Minkowského štvorrozmernom časopriestore. Mat.-fyz. časopis SAV V, 1955, 222.

So spolupracovníkom:

17. D. Ilkovič a G. Semerano. Increased sensitivity of microanalytical estimations by a compensation of current. Collection IV, 1932, 176.

18. D. Ilkovič a E. Bena, Chronaximetr, přístroj k buzení pravouhlých proudových nárazů, Revu v neuralgii a psychiatrii 7, 1933.

19. J. Heyrovský a D. Ilkovič. The absolute determination of reduction and depolarisation potentials, Collection VII, 1935, 198.

20. J. Heyrovský a D. Ilkovič. Význam depolarisačních potenciálu odvozených z křivek intenzity a napětí při elektrolyse se rtuťovou kapkovou elektrodou. Chem. listy XXIX, 1935, 234.

Referáty uverejnené v Rozhladoch matematicko-prírodovedeckých:

1. Princíp polarografické elektroanalýzy se rtuťovou kapkovou elektrodou.
2. Použití elektronových lamp k statickému měření elektromotorických sil.
3. Záznam a reprodukce zvuku.
4. O možnosti zvýšení úspěšnosti kúrenia elektrickým prúdom.
5. Technická výroba vodíka.
6. Vznik a použitie neutrónov.